

# כשגנרלים לובשים חליפות

written by פרופ' קובי מיכאל | 13.06.2025

## הקדמה

מלחמת שבעה באוקטובר ומה שהתחולל בעקבותיה העצימו את המשבר ביחסי דרג מדיני-דרג צבאי בישראל. את שורשי משבר האמון בין הדרגים, כשהדרג המדיני מובל על ידי ראש

הממשלה נתניהו, אפשר לזהות כבר בממשלת נתניהו הראשונה שהוקמה ב-1996. הפיקוד הבכיר של הצבא נתפס בעיני הדרג המדיני כמזוהה עם תהליך אוסלו, מעורב בו ומחויב לו, בעוד הדרג המדיני הסתייג מהתהליך וראה בו מהלך היסטורי שגוי ומסוכן לישראל.

בחירות 1999 עמדו בסימן הקמת מפלגת המרכז בהובלת האלוף במיל' יצחק מרדכי והרא"ל במיל' אמנון ליפקין-שחק, שהיה מזוהה אולי יותר מכל קצין אחר עם תהליך אוסלו. ליפקין-שחק שהחל את דרכו הפוליטית סמוך לפרישתו מתפקיד הרמטכ"ל והיה אמור להוביל את מפלגת המרכז, עד להחלפתו על ידי מרדכי, טבע את הסיסמה: "נתניהו מסוכן לישראל". נתניהו הובס בבחירות 1999 ושב לשלטון בבחירות 2009.

במהלך שנות כהונתו כראש ממשלה חווה נתניהו מספר פעמים התנהלות לעומתית של הדרג הצבאי ומצא עצמו בעימותים חריפים ולעיתים גם יצריים עם הרמטכ"לים. כך היה בשנת 2012 כשנתקל בהתנגדות מצד ראשי מערכת הביטחון כולם לתקיפת איראן, בשנת 2015 כשנתגלעו חילוקי דעות בינו לבין הרמטכ"ל גדי איזנקוט בכל הנוגע לדרך הטיפול הנדרשת לדיכוי אינתיפאדת הסכינים, בפרשת אלאור אזריה (2016), בפרסום מסמך אסטרטגיית צה"ל (2015 ו-2018) ועוד.

המשבר בין הדרגים הגיע לשיאו במהלך שנת 2023, שנת המחאה הציבורית הנרחבת נגד הרפורמה/ההפיכה המשפטית, כשלטענת הדרג המדיני, הדרג הצבאי כשל בטיפול המתחייב באנשי המילואים שאיימו בהפסקת התנדבותם לשרת. בעיני הדרג המדיני נתפס האיום כהמרדה, קריאה לסרבנות וסיכון ביטחוני בשל פגיעה אפשרית בכשירות צה"ל.

החוט המקשר בין כל האירועים המשבריים ביחסי הדרגים הוא בזיהויו של הדרג הצבאי הבכיר על ידי הדרג המדיני, ברוב המוחלט של השנים בהובלת ראש הממשלה נתניהו, כמוטה פוליטית וכשחקן המשפיע על המרחב הפוליטי בהתנהגות לעומתית כלפי הדרג המדיני, ובחלק מהמקרים אף כגורם המזוהה עם האופוזיציה לממשלות נתניהו. למעשה, מדובר בפוליטיזציה של הצבא בעיני הדרג המדיני.

במאמר זה, אבקש לעמוד על הסיבות שהובילו לתהליכי פוליטיזציה של הצבא, כשראשית הצירים היא תהליך אוסלו, שהפך לנקודת מפנה בולטת בפוליטיקה הישראלית

ומשקף את לב המחלוקת והשסע הפוליטיים בחברה הישראלית. מרכזיותה של הזירה הפלסטינית בהוויה הביטחונית והפוליטית בישראל ומקומו של הצבא בתהליך אוסלו מראשיתו, עומדים בבסיס הבחירה להתמקד בשלושת העשורים האחרונים המשמעותיים האלו, שבמהלכם התעצמו המשברים ביחסי הדרגים, כשהצבא מצא עצמו בליבת הוויכוח הפוליטי בישראל.

לקריאת המאמר במלואו

המאמר פורסם על ידי מכון האוניברסיטה הפתוחה ליחסי צבא-חברה.